

Székely István előadása
A Miatyánk
Magyar Antropozófiai Társaság,
2025.11.22

Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben,
szenteltessék meg a te neved;
Jőjjön el a te országod;
legyen meg a te akaratod,
mint a mennyben, úgy a földön is.
A mi mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma.
És bocsásd meg a mi vétkeinket,
miképpen mi is megbocsátunk azoknak, a kik ellenünk vétkeztek;
És ne vígy minket kísértetbe,
de szabadíts meg minket a gonosztól.
Mert tiéd az ország és a hatalom és a dicsőség mind örökké.
Ámen!

M. K.: – Istváné a szó.

Sz. I.: – Én is köszöntök mindenkit. Ahogy körbe nézek, egészen családivan vagyunk. Mert mindenkit valahonnan általában ismerek. És a *Miatyánk* a téma. Ez Máté-evangélium 6. fejezetében található. És hát azt kell mondanom, hogy ez az én egyik kedvenc témám. Már abból a szempontból, hogy évtizedek óta folytatok bizonyos fajta kutatást itt a Miatyánkkal kapcsolatban. És hát most már kicsit ismerkedősebb szakaszban vagyunk most. És egy egészen véletlenszerű összefüggés van. Merthogy valamivel több, mint 10 éve írtam először a Miatyánkról nyilvánosan, ami megjelent. És ezt meg is mutatnám, ez *A két tudás* c. könyv¹, amiben erről először írtam valamit. És ezt azért is hoztam el, merthogy ez a könyv tulajdonképpen itt született, ebben a teremben. Nem abban az értelemben, hogy itt írtam. Meg nem is arról van benne szó, ami itt elhangzott. Csak volt akkor egy ilyen csoport kb. 15 évig, hogy *az evangéliumok meditációs megközelítése* vagy feldolgozása, vagy valami hasonló rettentően nehéz címet viselt. És kéthetenként kedden itt összejöttünk. És a téma tulajdonképpen szabad volt az evangéliumokon belül. De mindig, aki valamit fölfedezett, valami újdonságot, az megosztotta itten a csoporttal. És amikor év végén próbáltam egy ilyen Rückschau-² csinálni, visszatekinteni, hogy mi is volt az a fonál, vagy ív, amin végül is végig mentünk, akkor esett le nekem, hogy ami az egyes témák fölött volt, az tulajdonképpen, ha egyszerűen kell elmondani, az, ami bennünket összekötött, vagyis, ami *közös* volt. És a könyv címe az, hogy *A két tudás*. És ez a két tudás onnan kapta a címét ... az egyik tudás ugye az, amit mi tudásnak ismerünk. Általában. Tehát nem kell sok magyarázat. Bár bele lehetne menni abba, hogy ennek van azért egy iránya. Amikor én gyerek voltam, akkor az volt a mondás, hogy a tudás hatalom. Ma meg ugye azt mondjuk, hogy az információ hatalom. A másik irány az érdekes, hogy mi az a másik tudás, vagy második tudás, hogy miért két tudás? Ezt pedig nem én találtam ki. Hanem a *János-evangélium*

¹ A könyv a Kláris Kiadónál jelent meg magyarul.

² Rückschau: eredeti értelemben egy olyan tudati gyakorlat, ahol az ember áttekinti a napját, a történéseket időben visszafelé felidézve (így kiiktatjuk a kauzalitást). Részletesebben erről: Rudolf Steiner: Die Geheimwissenschaft im Umriss. GA 13. Magyarul: A szellemtudomány körvonalai. Magyarul megjelent pl. Genius Kiadó, Budapest, 2020.

utolsó előtti sora így hangzik³: *És ez az a tanítvány, aki leírta mindezeket, és mi tudjuk, hogy az ő bizonyágtétele igaz.*

Na ez a „mi tudjuk”, ez a közös tudás, ez a *bizonyosság*. Ami nem az „én” tudásom, meg nem a te tudásod. Hanem teljesen tiszta bizonyosság, hogy mi ebben a közösben vagyunk. Innen jött a címe a könyvnek. És tulajdonképpen innentől kezdve az én kutatói területem afelé irányult, hogy mi az, ami közös. Mert az előző tudás, az ugye az, az az individuális tudás, amit hétköznapiilag értünk. Ami hát ... amikor eljön az ideje, ez megy a levesbe, vagy lecsóba, ahogy tetszik. Nem sok közös van benne. De ez a tudás, hogy „és mi tudjuk, hogy az ő bizonyágtétele igaz” – ebben azért érdemes valamit dolgozni. És tulajdonképpen erről szól ez a könyv.

Mindezt egy rövid bevezetőnek is szántam. Hogy amikor a *Miatyánkkal* ismét és ismét és újra és újra elkezdtem foglalkozni vagy dolgozni, akkor tulajdonképpen ez volt az az új, amire azt gondoltam, hogy ezt le kell írni. Hogy ugyanis a *Miatyánk*-ban minden, ami az emberre vonatkozik, többes számban van. Már nemcsak az, amit mi kiemelünk címként, hanem hogyha végig nézzük az egész imát, ami az emberre vonatkozik, például: mindennapi kenyerünket add meg *nékünk* ma, bocsásd meg a *mi* vétkeinket stb. stb. És ez azért volt döbbenetes a számomra, mert ugyanakkor azt is észrevettem, hogy ugyan többes számban mondjuk mindezt, de egyes szám első személyben gondoljuk. És általában a hétköznapi ember, ahogy azóta is tapasztalom ezt, így van ezzel. És itt valami nagy dolog van e mögött a többes szám mögött. Jó, hogyha fölfigyelünk rá. Mert mutat egy utat az egész *Miatyánk*-ra vonatkozólag. Hogy hogy is kell ezt az egészet ... nem is azt mondom, hogy érteni, hanem csinálni. Hogyan kellene imádkozni tulajdonképpen?

Namost, a praktikus részekre fókuszálva talán azzal kellene kezdenem, hogy – és ez tapasztalat, és hát a jelen levőknek természetesen bőségesen megelőlegezem ezt – hogy az, hogy az ember rájön, hogy többes számban mondja és egyes szám első személyben gondolja, az mindjárt megmutat valamit nekünk. Mégpedig azt, hogy van bennünk egy képesség, mindannyiunkban, közemberekben, egy olyan képesség, amit nagyon sokféleképpen lehetne nevezni. Hogy rá tudunk tekinteni a saját gondolkodásunkra. Ez azért egy nem semmilyen képesség. Le lehetne egyszerűsíteni ezt, hogy ez a tudati léleknek a képessége, hogy a saját gondolkodására ránéz. De mindenesetre világosan mutatja, hogy akár érthetjük is, hogy miről van szó, vagy legalábbis el tudunk indulni. Mert ahhoz, hogy ez megtörténhessen, ugyanez a képesség mutatja bennünk az irányt. Hogy hogyan is kellene cselekedni. És mutatja az utat is, hogy ez az a képesség, amit ki kéne virágoztatni ahhoz, hogy ezt az imát a teljes valóságában tudjuk cselekedni, vagyis imádkozni, vagy megszólítani magunkban. És ez a többes szám, amire ebben a dologban nagyon kihegyezném a ... tollat.

Namost, mivel pedagógusokról van szó, azért egy-két dolgot meg kell jegyezni a praktikumból is rögtön. Amikor gyerekekkel foglalkozunk, akkor mindannyian megtanuljuk a különböző képzéseken, hogy az egyes lénytagokat mindig egy magasabb lénytaggal neveljük. Az éterit az asztrálissal, az asztrálisat az Én-nel. Na, de az Ént mivel? Hát nyilván a *szellem-énnel*.⁴ Ami egy egészen más szinten van. Majd erre mindjárt visszatérek. Ez már a közösségi szinten van. Minimum azon a szinten, vagy azon a szinten, mondhatnánk így, ahol az ima elhangzik. Nem az individuális szinten, így

³ Jn 21,24. Ez az a tanítvány, a ki bizonyágot tesz ezekről, és a ki megírta ezeket, és tudjuk, hogy az ő bizonyágtétele igaz. A bibliai idézeteket Károli fordításában közöljük, kivéve ott, ahol ettől az előadó eltért.

⁴ Szellem-én: az emberiség fejlődése során a következő kifejlesztendő tudatszint a jelenlegi szint, a tudati lélek után. Szellem-én, életszellem és szellem-ember: Manas, Buddhi, Atman. Ezek a kifejlesztendő tudatszintek. Erről részletesebben: Rudolf Steiner: Ursprung und Ziel des Menschen. Grundbegriffe der Geisteswissenschaft. GA 53. Magyarul: Az ember eredete és célja, a leirat szerkesztéséig (2026. január) nem jelent meg magyarul.

értve egészen pontosan. Vagy. Tartottam egy kurzust az őszi szünetben a kollegiális együttműködésről Waldorf-pedagógusoknak. Most ezt nem szeretném végig elmesélni. De ha ismerjük azokat a konferenciákat, ami rendkívül sokáig tartanak és nem jutunk vele sehova, akkor itt kereshetjük a magját. Hogy ... hát van egy ilyen kifejezés, ami most nagyon elterjedt a mi világunkban, és tulajdonképpen borzasztóan hangzik: mindenki elmondja, hogy mi az ő „megélése”. Na ez az individuális szint. Ezzel nem jutunk tovább. Tehát amikor egy közösségről van szó, az nem az egyes individuuumoknak a közössége, még az iskolában sem, hanem az individuuumok fölötti közösnek a közössége. Tehát az én személyes tapasztalatom csak abban az esetben fontos és érdemes egyáltalán az időt vesztegetni rá azzal, hogy elmondjam, ha a közöset tudja előre vinni. Különben nincs értelme.

Tehát ez ilyen praktikus dolog is ma, amiről beszélünk. És még egy adalékot azért hadd említsek meg, mert erről nem nagyon szoktunk beszélni. Az *Általános embertan*⁵ bevezetőjéről van szó. Ott van egy kép hátul a függelékben jól elrejtve, vagy a *Waldorf-pedagógia elmélyítésében*⁶ is olvasható. Hogy a tanári konferencia fölött az angyalok, arkangyalok és archék vannak. És ez valamit mutat rólunk. Legalábbis abban a vonatkozásban, ahogy Steiner ezt a pedagógiát megalapította. És ahogy Steiner a Waldorf-pedagógusokat tekinti. Ugyanis ezek az angyalok, arkangyalok és archék, azt jelentik, hogy a Waldorf-pedagógus elvben *hierarchikus lény*, vagyis: szellemi lény. Együttműködő lény. Együtt-gondolkodó, együtt-cselekvő, együtt-akaró lény. Mi ennek a ... az essenciája? Hogy lehetne ezt mondani? *Legyen meg a te akaratod!* Nem az enyém ... Hanem az a „te”, ez már a közöstre vonatkozik. Ami egy szellemi hierarchiában meg tud jelenni. És csak ott tud megjelenni, az individuuumok fölött. Ez azt is jelenti, ez a többes szám, hogy az imában nincs helye semmilyen egoisztikus vonásnak. Merthogy fölötte hangzik el. És akkor nagyjából innen lehet tovább haladni ezen az úton.

Én most bizonyos értelemben egy rossz mozdulatot fogok csinálni, de nyilván valahogy szét kell szedni az imát, de ez igazából *egy* ima, amiről itt szó van, de ezt bocsássátok meg nekem! És azt is, hogy nem soronként megyek, hanem ahogy én menni tudok.

Tehát az első, hogy ezt a többes számot valóságosan átélni, és semmit nem magamnak kívánni, mert ez nem a mi dolgunk. Azt jobban tudják nálunk, hogy nekünk mire van szükségünk. Valamiképpen ki kell emelkednünk saját individuuumunkból. Nagyon fontos sorok, hogy „és bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsájtunk az ellenünk vétkezőknek”. Először ezt a „miképpen”-t szeretném egy kicsit tisztázni. Mert ez többször is előfordul, ez a „miképpen” az evangéliumokban. „*Úgy a mennyekben, mint a Földön is*”. Vagyishogy ez a „miképpen”, ez azt jelenti, hogy pontosan ugyanúgy. Nincs eltérés. Egységben vagyunk – most ezt így mondhatjuk – a megbocsájtóval – együtt vagyunk. Hiszen hierarchikus lényként egy közösségben vagyunk. Tehát nem azokról a vétkekről van szó, amelyek következményei a legnagyobb vétkeknek, tehát, hogy mondjuk, hogy megfogadtam, hogy fogyókúrázom, és mégis megettem a csokoládét – most mondok egy ilyen egoisztikus vétket. Hanem a vétkek az tulajdonképpen, hogy nem valósítom meg azt a szellemi közösséget, amit megvalósíthatnék. És ez mindegyikünknek vétke. Tehát, hogy is mondjam, elnézést kérek, hogyha valakit ezzel megbántok, de hogy amikor azt mondjuk, hogy „az én vétkem, az én vétkem”, az ... az nem ide tartozik. Az nem ez a szint. Az egy egoisztikus ügy. Itt nem erről van szó. Itt egy szellemi vétkezésről van szó egészen pontosan. Mert nem lehet más. A vétkek is a közösből látható, hogy mi is az a vétkek. És ehhez hozzátartozik még valami. Amit talán még nehezebb megérteni. És nekem

⁵ Rudolf Steiner: Allgemeine Menschenkunde als Grundlage der Pädagogik. GA 293. Magyarul: Általános embertan, mint a pedagógia alapja. Több kiadásban is megjelent, pl. Genius Kiadó, Budapest, 2016.

⁶ Rudolf Steiner: A Waldorf pedagógia elmélyítése. A könyv kereskedelmi forgalomba nem került, belső használatra készült el a magyar Waldorf-képzésben részt vevők számára Dornach engedélyével (GA-számmal nem rendelkezik).

ebben nagyon sokat segített valaki, a Göröntsér Zsuzsa néni. Aki egy idős néni volt. És mikor már egyedül maradt, akkor, amikor meglátogattam, mindig azt mondta, hogy „csak azt ne kapjam, amit érdelek”. És ezért ennél maradjunk egy kicsit! 90 fölött volt jóval. Tehát hogy azért. És erről sokat beszélgettünk abban az időben. Merthogy teljesen világos, vagy világosan kell látni, hogy az a szint, amin az ember a vétkeket elköveti, az nem az a szint... tudatszint, mint amin ezekre a vétkekre rá tud tekinteni, belátni, és egyáltalán látni tudja őket. Nem azon a szinten vétkezünk, mint ahol rálátunk. A hétköznapi élet teljesen más. Itt az teljesen ... tehát hogy ott szándékosan is tudunk vétkezni. Itt nem ezekről a vétkekről van szó, ezekről a kis, mindennapi vétkekről. Ezek a kis mindennapi vétkeink, hát, hogy is mondjam, nem érik el a szellemi világ küszöbét. Tehát hogy ... nem azt mondom, hogy nem számít. De ez pusztán abból fakad, a kis vétkek, tehát a földi vétkekre gondolok, hogy nem valósítjuk meg azt a szellemi lényt magunkban, akit megvalósíthatnánk. Tehát amikor a vétkekről van szó, és azt tudom mondani valóban, hogy *bocsásd meg a mi* vétkeinket, akkor azokról az elmulasztott pillanatokról van szó, vagy azokról az elmulasztott időkről van szó, amikor nem efelé törekszem, amivel kezdtük, efelé a többes szám felé törekszem.

És akkor még egyet ezen szeretnék emelni annyiban, hogy ... hát számomra mindenképpen az látható, hogy ha nem is kapjuk azt, amit érdeklünk, kapunk viszont valami mást. Ugyanis a megbocsájtást. Ugyanis az, hogy egyáltalán fölülemelkedhetek azon a lényen, aki korábban ezeket a vétkeket elköveti; hogy tapasztalhatom a vétkeket, rájuk tudok nézni. Tehát hogy nem a megérdemelt módon azt kapom, amit érdelek. Ha azt kapnám, soha nem jöhetnék rá, hogy hogyan és miben vétkezem, vétkezünk – inkább többes számban mondom. Vagyishogy rögtön meg is van bocsájtva, *ha* ilyen módon látom ezeket a vétkeket. És ez nagyon fontos, mert ez a lényege a dolognak. És innen talán könnyebben érthető, hogy azok a mindennapi, ezek a kis földi kis csokoládés vétkek, ezek nem érintik meg a szellemi világ küszöbét. Tehát hogy ez ... jó, hogyha ezeket egyedül elintézzük. Hát, hogy így magunkban. Ez nem az a véték, amiről itt éppen szó van. Szóval az, hogy láthatom. Hogy rá tudok tekinteni magasabb lényemből, mondjuk így, a vétkeimre, ez maga a megbocsájtás. Nevezzük, ahogy akarjuk. Remélem, érthető, amit mondok.

Hozzászólás (női hang): – Azzal, hogy meglátom, megismerem, azzal már megszűnt a vétkem?

Sz. I.: – Ez a megbocsájtás. Igen. Hogy nem azt kapom, amit érdelek. Mégis annak ellenére, hogy a „mi” közössége ellen – hadd nevezzem így most – folytonosan és folytonosan különböző vétkeket követek el, annak ellenére mégiscsak ki tudok emelkedni magamból és ezekre a vétkekre rá tudok tekinteni. Ez nem a saját erőm, a saját tehetségem, képességem, bölcsességem, vagy nem tudom, micsoda. Mert azzal csal lefelé tudnék menni. Ez lenne az „azt kapom, amit érdelek”. ... tulajdonképpen. Tehát azzal van megbocsájtva, hogy fölül tudok emelkedni. Azon, aki vagyok.

Hozzászólás (női hang 2): – Itt jön a lelkiismeret.

Sz. I.: – Lelkiismeret ... Igen. Is. Is. Mindig is, is, is. Ez egybe' van, mondom, ez a történet. Tehát ha föl tudok kapaszkodni arra a fokra minimum, hogy észreveszem, hogy egyes szám első személyben mondom, tehát rá tudok tekinteni a gondolkodásomra, az érzésvilágomra, akkor ez nem az a szint. Ez az a szint, ahol a megbocsájtás elkezdődik. Ugyanazon témáról beszélünk végig.

Hozzászólás (női hang): Nem tudom. Igazából magamnak bocsájtok meg ezáltal, vagy akivel szemben vétkeztem? Kinek vétkezem? Mikor történhet ez így meg?

Sz. I.: – Őszintén szólva én csak azt tudom mondani – de lehet, hogy van erre jobb válasz –, hogy a vétkezés az, hogy úgy is mondhatnám, hogy ember-mivoltom ellen vétkezem, de úgy is mondhatnám, hogy a vétkem az, hogy nem valósítom meg azt, aki lehetnék. Egy képi példát mondok. Ugye

amikor a gyerekekkel vagyok, látom, ha nem úgy teszi a dolgát, amint tehetné. Nekünk a dolgunk az volna, az individuuum fölöttiben kezdjünk tevékenykedni. A gyereknek nem ez. Ezért mondom, hogy ez csak egy kép. Persze ezt másban könnyebben meglátjuk, hogy vétkezik ebben a kérdésben. Vagyis a szellemi mivoltunk ellen vétkezünk, így is mondhatnám.

Hozzászólás (idősebb női hang): – És mikor rádöbbenek arra, hogy miben vétkeztem, mikor, hol és miként, akkor ott kezdődik?

Sz. I.: – Ott kezdődik a megbocsájtás.

Hozzászólás (idősebb női hang) (folytatás): – Hogy a szellemi kezd el megbocsájtani nekem? Vagy én magamnak? Vagy a bennem levő szellemi a bennem levő hétköznapi énnek?

Sz. I.: – Ezt azért nehéz így konkretizálni szerintem, mert a megbocsájtás, az ... Az, hogy az ember egy hierarchikus lény, tehát szellemi lény is, egymásban élő lény, az azt jelenti, hogy a világban van egy rend. A rend az a hierarchikus világban, hogy „legyen meg a te akaratod”. Most ez egyszerűen így fogalmazva. Ez ellen a rend ellen vétkezem. Aki megbocsájt, az tulajdonképpen azt mondhatnám, hogy a rend szelleme. Van ennek a lénynek neve is – mármint a rend szellemének, csak nem szeretnék nagyon elkanyarodni afelé. A rend szelleme ugyanis – és ezt most nagyon zárójelben mondom – Mihály. Aki a rend szeretetéből cselekszik végig. Hogy rend legyen az égi világban, és rend legyen a Földön is. A Földön az a rend, hogy lándzsájával, kardjával, fegyverével a földhöz szorítja a sárkányt. Ez a rend. Erről egyszer beszéltünk.

Hozzászólás (női hang): – Hogy értem? Próbálom értelmezni. Hogy hol van a kérdésem. És ott van, hogy azzal, hogyha meglátom a saját vétkeimet, vagy érzékelem, azt mondd, hogy ott, szóval ez a megbocsájtás. Én meg úgy pontosítom magamban, hogy azzal kezdődik a megbocsájtás. Mert szóval azzal még nem történik meg. Hanem onnantól indulna az öröm. A belső öröm.

Sz. I.: – Most megismételném azt a mondatot vagy gondolatot, mert talán nem volt az elején ennyire érthető. Hogy nem azon a tudatfokon, tudatszinten követem el a vétkeimet, mint amilyen szinten fölismerem. Tehát a fölismerésben, a tudásban, ebben a tudásban ott van a megbocsájtás. Tehát onnan tudom, hogy meg van bocsájtva. *És többé ne vétkezzél*, mint hangzik el a Bethesdai gyógyításnál⁷.

Hozzászólás (női hang): – És mondjuk egy közösség úgy tudna igazán működni, hogy mindenkinek fölül kell emelkedni, vagy ha mondjuk már egy páran eljutottak erre a szintre, akkor ők fel tudják emelni a többieket is?

Sz. I.: – Csak a mindennapi tapasztalatomat tudom mondani: igen. De egy ember nem elég! Tehát hogy ketten-hárman egybegyűlnek⁸. Ha ketten egy akaraton vannak vagy egy lélegzettel vannak, vagy a pünkösdi közösség⁹. Merthogy a dolognak van ... köszönöm a kérdést! Tehát a dolognak van egy története is ... Akkor erről beszélünk. Itt a keresztyénségről beszélünk magáról. Az ótestamentumi időkben a közösség, az adott volt. Annyira adott volt ez a közös, mondjuk azt, hogy közös

⁷ Bethesdai gyógyítás leírása a Bibliában: Jn 5,1-től.

⁸ Ketten vagy hárman egybegyűlnek: utalás Mt 18,20-ra: Mert a hol ketten, vagy hárman egybegyűlnek az én nevemben, ott vagyok közöttük. Georg Kühlewind szerint: ... az én nevemmé, ott vagyok *közepükben*.

⁹ Pünkösdi közösség: Ap. Csel. 2,1-től. Az emberek együtt imádkoztak, és ez a tett a meditáció tudati mozdulatának felelt meg. (lejegyző megj.)

tudat¹⁰, hogy amikor olvassuk mondjuk az *Ótestamentumot*, hogy ... a Noémi bárkája [nevetés]. Tegnap hallottuk ezt egy gyerektől, Noémi bárkája. Tehát Noé mondjuk élt, ha jól tudom, 900 évig. Akkor ez teljesen világos. Tehát ugye ezt nagyon jól tudjuk, hogy a fizikai élet, az egyáltalán nem volt ilyen hosszú a régebbi időkben. Hanem ez egy olyan *tudatot* jelent, ami vérségen keresztül, rokonságon keresztül egy folyamatos tudat volt. Tehát tapasztalták, hogy a testi halállal ez nem szűnik meg, és a következő generáció, az hordozta ugyanazt a tudatot. És ez volt az, ami nagyon megváltozott az *Újtestamentumban*. Tehát amikor azt olvassuk, több helyen is olvashatjuk, mondjuk a Máté evangéliumában a 16. fejezetben a Péter vallástétele és a kulcsok. Hogy *kinek mondotok ti engem? Te vagy Krisztus, az élő Istennek fia*, akkor azt mondja, *Boldog vagy te, Péter, Simonnak fia, mert ezt nem test és vér mondta neked*¹¹. Tehát ez már nem test és vér. Vagy. A János-evangélium elején: *Voltak, akik befogadták ... nem testből, vagy férfinak indulatjából születtek*¹², satöbbi. Tehát hogy ott megszűnik az Újtestamentumban ez a vérségi ügy, hogy itt abból származik a közös tudat. Hanem az individuum, az Én ebben az értelemben. Kicsit pontatlan, amit most mondok, de azért érthetővé válik. Tehát az individuum lép, a *saját* lép előtérbe. De azért lép előtérbe, mert rögtön utána a következő feladatot kapja az individuum szabadságában: *Ha ketten-hárman, ugye, ha egyet gondoltok*, vagy, menjünk tovább! Az *Apostolok cselekedetei* második fejezetéhez ugye, a pünkösdhöz. *Mindannyian egy akarattal vagy egy lélegzettel együtt valának*¹³. És akkor történnek a dolgok meg. Amikor valóban egy új közösség alakul ki. ... ö... ezt most mire is válaszoltam?

Női hang: – Hogy elegen vannak-e.

Sz. I.: – Igen. Hogy ezt értsük meg, hogy ez nem egy ember. Ez nem egy ember, hanem minimum kettő. A „mi”, az törvény ebben az értelemben. Hogy „mi”. Ha valaki némettanár, vagy annak készült valamikor, akkor tudja, hogy pl. „az emberek” *die Leute*-nak nincs egyes száma. Ez a nyelvszemlemben így jelenik meg. Ez nem létezik, egy ember nincs, tehát olyan nincsen. Jó. És közben nézem az órát, de azért egy dolgot szeretnék megemlíteni, hogyha ezen itten túl tudtunk menni. De ez mind hozzá tartozik a Miatyánkhoz. Ez a „mi” közössége. És ez a mindennapi kenyér.

Először is ezt a kenyeret lenne jó tisztázni, hogy ez miről is szól tulajdonképpen, amit ugye az *Ótestamentumban* tkp. *mannaként*, égből hulló *mannaként* érzékelt az ember. Bár ez azért nem egészen olyan eledel volt, mint a kenyér. És erre kiírtam egy idézetet, hogy miről szólt ez tulajdonképpen, és hogy mi volt ez a tapasztalás, hogy *égből* hullik. Ez a Mózes IV. könyvének 11. fejezetének 9. versében található, ez pedig így szól. *Mikor pedig a hajnal leszáll vala a táborra éjjel, éjjel, a manna is mindjárt leszáll vala arra*. Vagyishogy, amikor aludtak, vagyishogy amikor nem a testi tudatban voltak. Nem az individuum burkában. És ez akkor még teljesen világos volt. Az *Újtestamentum* erről egy kicsit másképpen ír. Erre is hoztam idézetet. *Lukácsnál* 14,15. *Boldog az, aki eszik kenyeret az Isten Országában*. Tehát ott is kenyér van. Egyre gyanúsabb a dolog. Ha belegondolunk mondjuk az ötezer, négy-ötezer, tehát mikor, attól függ, mit olvasunk. Kinél van kenyér. A gyereknél van kenyér. Aki még nincs benne az individuum burkában. Annál van még kenyér. De azt is el kell mondanom, hogy ez a kenyér, ez igazából onnan is lehet tudni, hogy ha valaki utána néz a görögben,

¹⁰ Közös tudat: Az ószövetségi ember csoporttudatban élt. Erről bővebben: Rudolf Steiner: *Das Johannes-Evangelium* (Hamburg). Magyarul: *A János-evangélium* (Hamburg). GA 103. Magyarul megjelent: Genius Kiadó, Budapest, 2018.

¹¹ Mt 16,17

¹² Jn 1,12-13

¹³ homothymadon (gör.) = egy lélegzettel. Ap. Csel. 2,1: „És mikor a pünkösöd napja eljött, mindnyájan egyakarattal együtt valának.”

az evangélium *arthos*-nak (άρτος) nevezi ezt a kenyeret. Ez nem a közönséges kenyér. Tehát amikor bemegyünk Athénban a boltba, akkor *psomi*-t (ψωμί) kérünk, nem *arthos*-t. Tehát ez egy szentelt kenyér, csak ezt akarom mondani ezzel. Hiszen az imában ez így van. És ez a kenyér, amit az ember fogyaszt, ennek van egy különleges tulajdonsága. Ezt akár az ötezer megvendégléséből tudjuk: hogy azzal gyarapszik, hogy az ember fogyasztja. Ez egy különleges kenyér. Ez nem szól másról, mint annak a képe, annak a közösségnek a képe, mint ami az imádkozáshoz szükséges, hogy be tudjunk lépni egyáltalán ebbe az imába. Ez a közös, ez a „*mi*” közössége, ami az individuumok *fölött* ebből táplálkozik, és miközben ezt „*eszi*”, ezt sokasítja. Ha ez érthető. Ez a gyümölcsstermés sok-sok-sok-sok példázatban. A Mennyek Országában mindig gyümölcsstermés van. Minél többet eszik valaki belőle, annál több gyümölcs terem. Ez egy furcsa ellentmondás, de ezzel végig-végig-végig találkozunk az evangéliumokban. Tehát ez a mindennapi kenyér, ez tulajdonképpen az, amit az embernek fogyasztania kellene, és ezért könyöröghet ahhoz, hogy minden nap meg tudjon emelkedni. Tehát mindig, amikor nem nyújtja ki a kezét ezért a „kenyérért”, vagy mannáért, akkor a közösség ellen, az individuumok fölötti közösség ellen vétkezik. Az a nap kárba ment. Vagy pocsékba ment. És ezt a kenyeret nem lehet eltenni (ezért kell mindennap újra kérni). Mert ez (az élet kenyér) mindig cselekvésből áll. Jelen cselekvésből áll a közös kenyér fogyasztása is. Ami ilyen módon teremt gyümölcsöt, hát ezeket, más képeket kéne használni, de nem akarok kilépni egészen ebből a képből. Ez a kenyér, amiért az ember tulajdonképpen könyöröghet. Ez a szellemi kenyér.

M. K.: – Ebben azért az is benne van, hogy mikor arról beszélünk, hogy a régi parasztemberek a kenyeret, a gabonát úgy hívták, hogy „az élet”. Hogy az embernek szüksége van a fizikai test fenntartásához, és ami áthatotta ezt a földből, ami érkezett, azt ők életnek nevezték. Tehát hogy ebben benne van az is, hogy ahhoz, hogy mindezt el tudjuk gondolni, a fizikai létünkre van szükség a jelenlétünkre. Ami test is, és táplálékot igényel.

Sz. I.: – Egy idézet szeretnék fölolvadni még végezetül. Kühlewindnek¹⁴ a *Karácsony* című könyvéből. A következőket írja.

Talán fölösleges is mondani, hogy a helyes imádkozás soha nem lehet egoisztikus, a hétköznapokra vonatkozó konkrét kérés. A Miatyánk, az Ave maria, Úristen, kegyelemmel és igazsággal teljes, könyörülj, megmutatja a helyes imádkozás jellegét, amely általános marad átengedi a konkretizálást annak a lénynek, akihez az imádkozó fordul. Azért az intuícióért imádkozunk, amely megmondja, hogy mit kell kérnünk. Mert a hétköznapi tudat ezt nem képes megítélni. Könyörülj – ez a kérés és annak beteljesülése egyszerre, ha az ima igaz. A fölemeltetés erejét kérjük, az intuíció megvalósítását. Az ima, ha igazi, akkor már be is teljesült. A folyamatok nem kétpólusúak, mint a közönséges beszédben, hanem arra törekszenek, hogy egyetlen történetessé váljanak. Ezt el is érik néha, amikor a beszélgetőtársak egyetlen szöveget mondanak két oldalról. Az imában az imádkozó eggyé válik a megszólítottal. Ennek az egységnek a kifejezéseit elsősorban a János-evangélium 17. fejezetében találhatjuk meg. Valamint a Miatyánknak abban a mondatában, hogy „legyen meg a Te akaratod”. Az én akaratom az, hogy a te akaratod történjék. Egy akaratról van szó.

És engedjete meg egy utolsó gondolatot! Hogy erről a hierarchikus világról valamit mondjak, aminek ugye legalsó fokán állnak az angyalok, jóval fölöttünk. Hogy milyen módon egyek ezek a lények. Bármikor is angyali megjelenésről olvasunk, vagy bemutatkozik az angyal, vagy nyilvánvalóvá lesz, hogy ő az Úr angyala. Gáabrielnél például. A pásztorok látják, hogy az Úr angyala hozzánk jöve. Az

¹⁴ Georg Kühlewind: Weihnachten. Die drei Geburten des Menschen. Verlag freies Geistesleben, Stuttgart, 1989. Magyarul: Karácsony. Az ember három születése. Székely és Társa Kiadó, 1996.

angyal és az Úr egy. Tehát ez egy ilyen viszony. A legalsóbb is egyenlő a legnagyobbal, a cselekvésben. És ez fontos. Ezért hangzik el később, *János-evangéliumban*: Én és az Atya egy vagyunk¹⁵. Mert ez a hierarchikus lényeknek a természete, hogy egymásban léteznek. Erről szól az ima is.

¹⁵ Jn 10,30.